

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Beata Wachowiak

Wizytator ds. ewaluacji, KO w Gorzowie Wielkopolskim

Podsumowanie wizyty studyjnej w Holandii w dn. 12-19.09.2010

Od 12 do 19 września 2010 roku dziesięcioosobowa grupa wizytatorów ds. ewaluacji pełniących funkcję regionalnych łączników przebywała na wizycie studyjnej w Holandii. Celem wyjazdu było poznanie systemu edukacji w Holandii, zasad funkcjonowania nadzoru, roli inspektoratu, władz gminnych, Ośrodka Rozwoju i Badań Edukacyjnych PLATO oraz szkół. Realizacja celów była możliwa dzięki zaangażowaniu trzech osób, które towarzyszyły nam podczas wizyty ze strony organizatorów, tj. Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz pracowników Ośrodka Rozwoju i Badań Edukacyjnych PLATO. W dokładnym zrozumieniu zawłości systemu edukacji w Holandii oraz różnic kulturowych pomagała nam towarzysząca grupie tłumaczka.

Pierwszego dnia, tuż po przybyciu do przepięknej miejscowości Leiden, w której znajduje się siedziba goszczącej nas instytucji PLATO, pracując w zespole sformułowaliśmy nasze oczekiwania w stosunku do wizyty, w której uczestniczyliśmy.

Drugiego dnia, tj. 13 września, spędziliśmy dzień w Uniwersytecie, przy którym działa samodzielny Ośrodek Rozwoju i Badań Edukacyjnych PLATO, który zajmuje się prowadzeniem badań edukacyjnych, monitoringiem i ewaluacją różnego rodzaju przedsięwzięć, prowadzeniem szkoleń i doradztwa. PLATO realizuje szereg projektów regionalnych, takich jak np. monitorowanie edukacji wszystkich dzieci w Leiden, monitorowanie wdrażania polityki bezpieczeństwa w wybranych szkołach oraz w projektach ogólnokrajowych, np. monitorowanie programu zapobiegania wagarom i wypadaniu młodzieży z systemu szkolnego. PLATO bierze udział również w różnego rodzaju przedsięwzięciach międzynarodowych, takich jak monitorowanie kształcenia zawodowego nauczycieli, kształcenia ustawicznego w Europie, a także szkoli nauczycieli i ewaluatorów.

W tym dniu mieliśmy okazję poznać nie tylko zadania realizowane przez Plato, ale również ogólny zarys systemu edukacji oraz funkcje różnych instytucji w Holandii. Był to również dzień „wielu pytań”, gdyż wszyscy uczestnicy zasypywali prowadzącego spotkanie Jaapa van Lakervelda kierującego PLATO pytaniami dotyczącymi różnych obszarów edukacji.

Dzięki temu dowiedzieliśmy się, że szkoły w Holandii mają bardzo wysoki stopień autonomii. Konstytucja gwarantuje prawo do zakładania szkół i prowadzenia kształcenia odzwierciedlającego przekonania religijne, ideologie lub podejścia pedagogiczne. W związku z tym w Holandii istnieją szkoły prowadzone zarówno przez państwo, jak i przez osoby i organizacje prywatne.

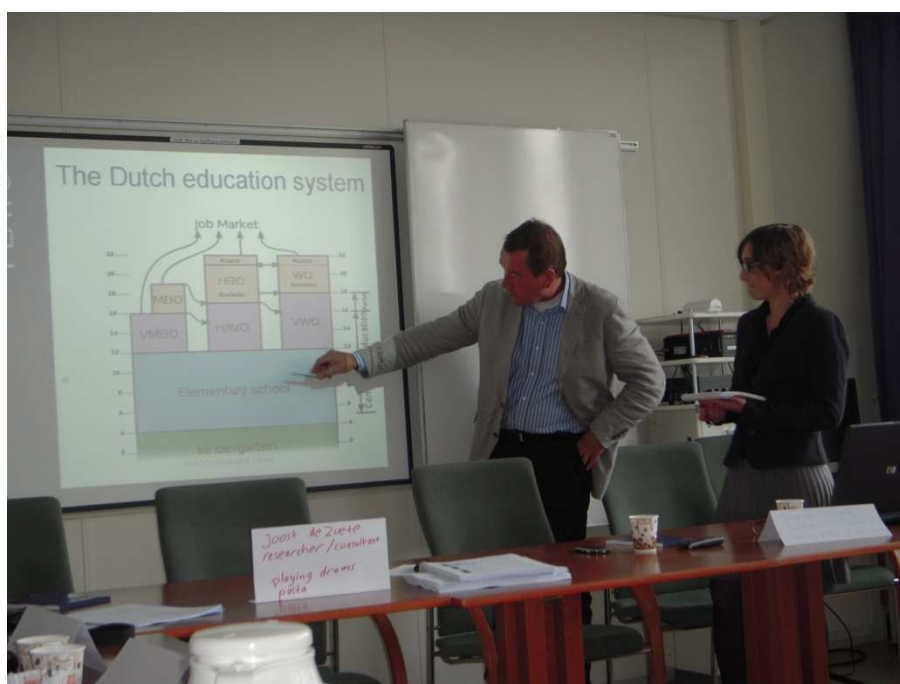

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Szkoły publiczne i prywatne mają na mocy prawa równy status, co w praktyce oznacza, iż państwo przeznacza podobne środki na edukację publiczną i prywatną. W ramach swej autonomii w zakresie organizacji kształcenia szkoły mogą samodzielnie decydować o treściach i metodach nauczania. Jednakże muszą one spełniać standardy jakościowe określone przez Ministerstwo Edukacji, Kultury i Nauki w przepisach dotyczących edukacji.

W Holandii obowiązek szkolny rozpoczyna się z dniem ukończenia przez dziecko 5-ciu lat, lecz praktycznie wszyscy rodzice korzystają z prawa do wcześniejszego rozpoczęcia edukacji.

Uczniowie kończą szkołę podstawową w wieku 12 lat, a następnie przechodzą do szkoły średniej, stanowiącej odpowiednik gimnazjum, lecz już odpowiednio „sprofilowanego”. Najkrócej, bo 4 lata trwa nauka w szkołach przygotowujących do kształcenia zawodowego - VMBO. Po ukończeniu VMBO nauka może być kontynuowana w średniej szkole zawodowej MBO dającej także wstęp do szkolnictwa wyższego. Po ukończeniu szkoły podstawowej uczeń może wybrać również nieco dłuższe kształcenie, tj. trwające 5 lat, w szkole tzw. HAVO, która kończy się maturą i uprawnia do dalszej nauki w szkolnictwie wyższym zawodowym. Natomiast najdłużej trwa nauka w szkole VWO (6 lat), w której uczniowie przygotowani są do kontynuowania studiów na uniwersytecie.

System szkolnictwa w Holandii jest bardzo elastyczny i przyjazny uczącym się. Edukacja już od samego początku oparta jest na kształceniu umiejętności, a nie samych informacji. Uczenie się polega na kreowaniu odpowiedniego środowiska uczenia się i nie odbywa się ono tylko w szkole, ale również np. w Internecie, a nauczyciel nie jest jedynym źródłem informacji. Młodzież uczy się pracować grupowo, rozwiązywać praktyczne problemy, na każdym poziomie nauczania najważniejszym jest

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

praktyczne zastosowanie teorii, poznawanie języków obcych i samodzielność. Zdaniem Jaapa van Lakervelda badającego poziom zadowolenia wśród dzieci i młodzieży, „uczniowie holenderscy są szczęściarzami, bo czują, że mają wsparcie ze strony szkoły”.

Po tak dużej dawce informacji potrzebowaliśmy chwili wytchnienia i relaksu. Dzięki uprzejmości organizatorów naszego pobytu w Leiden po południu poznaliśmy uroki tego miasteczka pływając łodzią siecią kanałów, którymi pokryta jest cała miejscowość.

Trzeci dzień wizyty studyjnej był bardzo intensywny. Rozpoczął się od podróży do Utrechtu, gdzie znajduje się siedziba Holenderskiego Inspektoratu Edukacji. W Inspektoracie spotkaliśmy się z dyrektorem ds. międzynarodowych, Gonne van Amelsvoort, inspektorem, Liesbeth Klaver, menagerem programów międzynarodowych, Mineke Lasman oraz Ewą van Leeuwen, Polką pracującą w Inspektoracie, jako analityk.

Podczas tego spotkania uzyskaliśmy informacje na temat nie tylko systemu edukacji, ale również na temat samego inspektoratu oraz zadań przed nim stawianych. Holenderski Inspektorat Edukacji w Utrechcie ma już ponad 200 lat, zatrudnia obecnie 500 osób, w tym 350 inspektorów i choć formalnie podlega Ministerstwu Edukacji, Kultury i Nauki, to ma status instytucji niezależnej.

Głównym zadaniem Inspektoratu jest motywowanie szkół do poprawy jakości pracy poprzez sprawowanie nadzoru, który obejmuje kontrolę zgodności funkcjonowania szkół zgodnie z prawem oraz ocena jakości kształcenia. W Inspektoracie i jego pięciu oddziałach na terenie kraju gromadzone są informacje na temat funkcjonowania szkół, które następnie poddawane są dokładnej analizie. Analitycy zatrudnieni w Inspektoracie, badając dokumenty, tj. sprawozdania comiesięczne szkół, zestawienia wyników egzaminów wewnętrznych, zewnętrznych, wyniki ewaluacji wewnętrznej oraz plany pracy, szacują tzw. ryzyko i podejmują decyzje o dalszym postępowaniu. W przypadku szkół o niezadawalających wynikach przeprowadzane są kompleksowe badania w szkole. Po każdej takiej wizycie sporządzany jest raport jakościowy, który zawiera opis mocnych i słabych stron szkoły. Po otrzymaniu raportu szkoły są zobowiązane do podjęcia odpowiednich działań mających na celu poprawę w obszarach wskazanych jako słabe.

Holenderski Inspektorat Edukacji w Utrechcie na podstawie prowadzonych badań i sprawowanego nadzoru corocznie opracowuje raport o o stanie edukacji dla Parlamentu Holenderskiego.

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Po powrocie do Leiden udaliśmy się do siedziby Uniwersytetu, gdzie spotkaliśmy się z dr Melanii Ehren z Uniwersytetu w Twente, z którą mieliśmy możliwość porozmawiać na temat różnych skutków prowadzonych inspekcji. Na podstawie prowadzonych badań Melanii Ehren pokazywała zależności i różnice pomiędzy inspekcjami szkolnymi prowadzonymi w 18 różnych krajach. Wskazywała również na różne negatywne zachowania strategiczne szkół, które osiągają niskie wyniki i prezentują niechęć do inspekcji.

Dzień czwarty spędziliśmy na dyskusjach z trzema dyrektorami Grupy Szkół Leonardo da Vinci. Dyskusje dotyczyły wszystkich sfer życia szkoły, począwszy od planowania, organizacji zajęć, po ocenę pracy szkoły, ewaluację i kontrole prowadzone przez pracowników Inspektoratu. Dyrektorzy opowiadali o niepokojach towarzyszących inspekcji oraz o pozytywnych odczuciach po jej zakończeniu. Procedura przeprowadzanej inspekcji w Holandii ma zarówno znamiona kontroli, jak i w pewnym stopniu również ewaluacji prowadzonej w szkołach w Polsce.

Inspekcja prowadzona w holenderskich szkołach poprzedzona jest pismem zawiadamiającym o planowanym wejściu do szkoły. Inspekcja rozpoczyna się krótką rozmową z dyrektorem, w trakcie której inspektorzy artykułują swoje oczekiwania, a następnie idą prowadzić obserwacje zajęć. Obserwacji dokonują wycinkowo wchodząc praktycznie do 20-24 nauczycieli na ok. 20 minut. Po przeprowadzeniu obserwacji prowadzone są wywiady z nauczycielami, uczniami, niekiedy również z rodzicami, a także dłuższy wywiad z dyrektorem. Pod koniec dnia inspektorzy sami oglądają dokumentację i ustalają wynik końcowy inspekcji, który jest dyskutowany z dyrektorem szkoły.

Podczas pobytu w szkole mieliśmy również możliwość rozmawiania z uczniami pochodzącymi z Polski, którzy opowiedzieli nam o prawach i obowiązkach uczniów w Holandii, o zasadach oceniania i metodach pracy na lekcji. Zaskoczeniem dla nas był fakt, iż uczniowie uczą się podczas zajęć w pełni samodzielnie, sami wybierają źródła informacji i sposób uczenia się. Nauczyciel pełni rolę mentora wspierającego uczących się. Uczniowie praktycznie nie znają pojęcia „zadanie domowe”, lecz mają świadomość, iż po każdym cyklu zajęć będą sprawdzania za pomocą odpowiednich testów, co motywuje ich do pracy. Kolejnym zaskoczeniem był fakt, iż pomimo swobody w odniesieniu do procesu uczenia się, w szkole panuje niesamowita dyscyplina, np. uczeń, który sześciokrotnie spóźni się na lekcje ma obowiązek stawić się z rodzicami na komisariacie policji.

W piątym dniu naszego pobytu organizatorzy zadbali nie tylko o poszerzenie naszych horyzontów, ale również o kondycję fizyczną. Rowerami udaliśmy się na spotkanie w Urzędzie Miasta Leiden, gdzie spotkaliśmy się Brigitte Lammers, która przedstawiła nam główne zadania samorządów w Holandii. Należy do nich przede wszystkim dbałość o zapewnienie szkołom odpowiednich warunków lokalowych, na co otrzymują finanse od rządu oraz realizacja programów przedszkolnych i wyrównywania szans dla dzieci z niskim kapitałem społecznym. W związku z tym, iż samorząd jest odpowiedzialny za prowadzone przez siebie programy, od 2006 roku podjął współpracę z PLATO, co skutkowało podbudową naukową i pogłębioną analizą zbieranych dotąd przez samorząd informacji. Z inicjatywy samorządu, który chce mieć pełną informację na temat działalności szkół, prowadzony jest również profesjonalny monitoring i ewaluacja szkół.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

W spotkaniu udział wzięła również Ingrid Gussen, pracownica PLATO, która przedstawiła nam wyniki realizowanego w ramach współpracy z samorządem projektu monitorowania programu wyrównywania szans „De Leidse Monitor”.

Jeszcze tego samego dnia rowerami udaliśmy się do protestanckiej szkoły podstawowej w Zijlwijk. Spotkanie w szkole rozpoczęliśmy rozmową z jej dyrektorem, Janem Westerbekiem, który przedstawieniu misji szkoły, odpowiadał na nasze pytania dotyczące organizacji pracy szkoły, metodyki pracy z dziećmi, oceny pracy nauczycieli, a także inspekcji.

Wyjaśnienia dyrektora sprawiły, iż dokonywaliśmy porównań systemu holenderskiego i polskiego. Różnice pojawiają się już w sferze odpowiedzialności i organizacji. Organ prowadzący, określany również jako „zarząd szkoły” zajmuje się sprawami administracyjnymi i zarządza podległymi mu szkołami, odpowiada za wszystkie istotne aspekty organizacji szkoły, takie jak ustalanie polityki dotyczącej programu nauczania, sprawy kadrowe i zasady rekrutacji uczniów. Organ prowadzący odpowiada również za funkcjonowanie szkoły w zakresie uregulowanym przepisami prawa. Część uprawnień zarządu jest delegowana na dyrektora szkoły, niemniej dyrektor sześć razy w roku szkolnym jest wzywany na rozmowę z zarządem, podczas której sprawozdaje z działalności szkoły.

Czas pobytu dzieci jest również zupełnie inny, ponieważ pobyt dzieci w szkole podzielony jest na dwa bloki, tj. od godz. 9.00 do 12.30 i od 13.30 do 15.30. W przerwie dzieci mogą udać się do domu lub pozostają w szkole pod opieką specjalnej firmy wynajętej do tego celu.

Praca z dziećmi o specyficznych potrzebach jest zorganizowana w sposób systemowy. W jednej klasie może być realizowany program w oparciu o trzy różne podręczniki przygotowane specjalnie dla dzieci, które potrzebują dodatkowej pomocy lub opieki, dla dzieci o przeciętnych zdolnościach oraz dla utalentowanych.

Uczniowie w szkole holenderskiej z założenia są testowani regularnie, za pomocą testów szkolnych i krajowych, obejmujących materiał z wszystkich podręczników dostępnych w kraju. Pierwsze testy przeprowadzane są po półrocznej nauce i polegają na obserwacji uczniów przez nauczyciela, który wypełnia odpowiedni arkusz. W późniejszym okresie testy rozwiązują uczniowie z pomocą nauczyciela, a po trzech latach nauki samodzielnie. Poza testami sprawdzającymi opanowaną wiedzę przeprowadzane są równoległe testy społeczne i komunikacyjne dotyczące rozwoju społecznego.

Zaskoczyliśmy dyrektora pytaniem o dokumentację, której wymaga od nauczyciela. Okazało się, iż dyrektor nie wymaga dokumentów, lecz efektów. Monitoruje pracę nauczycieli, rozmawia na temat ich warsztatu pracy. Jedynymi dokumentami obowiązującymi nauczycieli są sprawozdania ze swojej pracy składane trzykrotnie w ciągu roku.

Podczas tej wizyty obejrzeliliśmy również szkołę, jej wyposażenie, a także obserwowaliśmy dzieci i nauczycieli w trakcie zajęć.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Szóstego dnia spotkaliśmy się na uniwersytecie w Leiden z pracownikami PLATO już po raz ostatni. Jaap van Lakerweld przestawił nam zależności pomiędzy ewaluacją wewnętrzną i zewnętrzną. Wskazywał na ogromne znaczenie nie tylko ewaluacji zewnętrznej, ale przede wszystkim ewaluacji wewnętrznej, która powinna służyć lepszemu zrozumieniu procesów oraz uczyć lepszego zarządzania i dbałości o jakość edukacji. Istotę zależności pomiędzy tymi dwoma rodzajami ewaluacji oddawał już sam tytuł przedstawionej przez Jaapa prezentacji „Duet czy pojedynek”. Jego zdaniem, aby ewaluacja przynosiła oczekiwane efekty, zarówno ewaluatorzy, jak i szkoły powinni poszukiwać platformy porozumienia i prowadzić dialog, aby uniknąć „pojedyunku”, którego ofiarą będzie edukacja. I trudno było się oprzeć tej argumentacji.

